Vesa Vihriälä 15.3.2021

Työelämäprofessori, Helsingin yliopisto

Talousvaliokunnalle

Pyydetty lausunto komission tiedonannosta järjestämättömien luottojen vähentämiseksi

Komission tiedonanto luo pohjaa toiminnalle pankkien järjestämättömien luottojen käsittelylle koronakriisin muuttamissa olosuhteissa. Järjestämättömien luottojen osuus pankkien luotoista on vähentynyt tasaisesti vaikkakin hitaasti vuodesta 2015 lähtien noin puoleen eli alle 3 prosenttiin koko EU:n alueella. Koronakriisi on nyt pysäyttänyt osuuden laskun ja on todennäköistä, että osuudet kääntyvät nousuun, kun laajasti sovelletut lainanhoidon moratoriot lakkaavat. Moratoriot ovat peittäneet taakseen mahdollisten maksuvaikeuksien realisoitumisen.

Tilanteeseen liittyy kaksi tärkeää piirrettä. Ensinnäkin koronakriisi on vaikuttanut voimakkaimmin juuri niihin maihin, joissa järjestäytymättömiä luottoja oli ennen kriisiä suhteessa eniten. Toiseksi vaikutuksen voi olettaa kohdistuneen voimakkaimmin turismista ja yleensä palveluiden kysynnästä riippuvaan pk-sektoriin. Tämän sektorin luottorahoituksesta vastaavat usein verraten pienet kansallisen valvonnan ja kriisinratkaisun piirissä olevat pankit.

Tiedonannon esittämä linjaus lähtee olemassa olevien järjestämättömien luottojen vähentämistoimien jatkamisesta ja tehostamisesta. Näillä ”rakenteellisilla” toimilla tarkoitetaan järjestämättömien luottojen jälkimarkkinoiden kehittämistä, omaisuudenhoitoyhtiöiden parempaa hyödyntämistä ja myös maksukyvyttömyysmenettelyiden tehostamista. Nämä kaikki ovat hyvin perusteltuja toimia.

Tiedonannossa katsotaan toisaalta, että poikkeusolosuhteet perustelevat myös löysempää suhtautumista valtiontukien käyttöön ongelmien ratkaisemisessa. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että valtiot voivat komission mukaan turvautua pankkien ennakolliseen julkiseen tukeen, ts. tukeen, joka ei liity välittömästi kaatumassa olevan pankin kriisinratkaisun yhteydessä mahdollisesti tehtäviin pääomasijoituksiin. Tuki voi tarkoittaa pääomasijoituksia pankkeihin tai ongelmaluottojen siirtämistä valtion osin rahoittamiin ja/tai valtiontakauksia hyödyntäviin omaisuudenhoitoyhtiöihin.

On selvää, että koronakriisi on hyvin poikkeuksellinen, pankkien toiminnasta riippumaton iso sokki. Samoin on tärkeää, että rahoitusjärjestelmän toimintakyky säilyy niin, että se kykenee rahoittamaan talouden toipumista poikkeuksellisesta kriisistä. Nämä seikat puoltavat tiedonannon linjausta ennakollisen julkisen tuen käyttämisestä.

Samalla syntyy kuitenkin riski siitä, että valtiontukia käytetään tehottomien pankkien pelastamiseen ja vahvistetaan odotuksia siitä, että jatkossakin pankkien joutuessa vaikeuksiin ne voivat luottaa valtion tukeen. Tämä heikentää pankkien kannustimia varovaiseen toimintaan.

Näistä syistä on tärkeää, että turvauduttaessa ennakolliseen pääomittamiseen tai ongelmaluottojen siirtämiseen osin valtiolle riskejä aiheuttaviin omaisuudenhoitoyhtiöihin järjestämättömistä luotoista aiheutuvat odotettavissa olevat tappiot arvioidaan tarkasti ja odotetut tappiot vähentävät tuen kohteena ole olevan pankin pääomaa täysimääräisesti.

Valtiovarainministeriön perustelumuistio kiinnittää perustellusti huomiota juuri tähän kysymykseen kyseenalaistaessaan omaisuudenhoitoyhtiöihin tehtävien luottojen arvostusmenettelyn yksinkertaistamisen. Yksinkertaistamisen sijasta painon pitäisi olla sen varmistaminen, etteivät siirrot

tapahdu ylihintaan ja johda pankkien omistajien vastikkeettomaan tukemiseen vastoin omaksuttua sijoittajanvastuuta korostavaa pankkiongelmien hoitamisen periaatetta.

Tätä samaa periaatetta tappioriskien tiukasta arvioinnista, tappiovarausten tekemisestä ja tämän perusteella pankin pääomien vähentämisestä tulee noudattaa myös pankkien ennakollisessa pääomittamisessa, ts. vaikka kyse ei olisikaan omaisuuserien siirrosta omaisuudenhoitoyhtiöihin.